

Safe Havens traffickingcenter

– ett civilt gensvar på ett statligt åtagande

” En dag vill jag stå framför folk och berätta hur ni plockade upp mig från gatan.

30-ÅRIG MAN, UTSATT I ARBETSKRAFTSEXPLOATERING

FRÄLSNINGEN
ARMÉN

Förord

Längs en hårt trafikerad gata mitt i centrala Stockholm slog Safe Havens en kall januarieftermiddag 2018 upp portarna till en unik verksamhet för verklighetens offer för människohandel. Det skedde i sviterna av flyktingvågen som lamslog hela Europa och samtidigt som den nya lagen om människoexploatering trädde i kraft. En lag som skulle komma åt den exploatering som vuxit fram i det svenska skuggsamhället: utnyttjandet av nödställda på den svenska arbetsmarknaden. En problematik som hotar hela vårt välfärdssamhälle och där människor utnyttjas att jobba dygnets alla timmar. Utan lön, utan säkerhetsutrustning och utan en tillstymmelse till värdighet.

FN:s International Organization of Migration (IOM) undersökte 2017 migrationsflödet över Medelhavet och uppskattade att ungefär två tredjedelar av migranterna riskerade att hamna i utsatthet genom exploatering längs flyktvägarna. Med flyktingvågen kom tiotusentals människor till Sverige, många av dem kvinnor och ensamkommande barn. Människor som ofta inte vågade registrera sig i den svenska asylmottagningen och försvann in i skuggsamhället.

Mellan 2018 och 2022 har 300 fall av människoexploatering anmälts till polisen. Av dessa har endast sju fall, motsvarande 2,5 procent, lagförts. Polismyndigheten befarar i sina årliga lägesrapporter att det finns ett stort mörkertal. Fränsningsarmén har länge varnat för att majoriteten av de utsatta inte vågar ta kontakt med myndigheter och därför inte heller syns i publicerad statistik. Ingen vet hur många de är.

Men de finns och de behöver en trygg plats att komma till. De behöver bli lyssnade på. För de är rättighetsbärare. Och deras liv är lika okränkbara som våra, oavsett om de är papperslösa, asylsökande, funktionsnedsatta, inte kan svenska språket, inte har bank-id, folkbokföringsadress eller allt annat som verkar krävas för att få tillgång till skydd, stöd och upprättelse i det svenska rättssystemet. Det ska inte vara som att leta efter en nål i en höstack att åtnjuta grundläggande rättigheter när en individ utsätts för brott mot sin frid och frihet. Det är mot denna bakgrund som Safe Havens ser behovet att möta dem som behöver oss mest.

Tack till er som medverkat till denna rapport. Tack till er som är en del av Safe Havens stödnätverk i Stockholm och runt om i landet. Safe Havens hade inte haft samma effekt utan er. Tillsammans gör vi jobbet möjligt!

Stockholm, januari 2024

Madeleine Sundell, jurist och nationell samordnare mot människohandel

Lovisa Landälv, verksamhetsledare Safe Havens

Cecilia Nilsson, biträdande verksamhetsledare och klientkoordinator Safe Havens

Veronica Algerstam, skribent och socionom

Frälsningsarmén är en internationell kristen kyrka med ett omfattande socialt arbete och engagemang för social rättvisa, grundad av William Booth i Storbritannien 1865. Frälsningsarmén finns idag i 133 länder och driver i Sverige omkring 90 verksamheter från norr till söder. Vårt uppdrag handlar om att omsätta vår tro till handling och att utan åtskillnad möta mänskliga behov.

Postadress:

Box 5090, 102 42 Stockholm

Telefon:

08-562 282 00

Gåva till Frälsningsarméns arbete:

Pg 900480-5

Swish 9004805

Redaktion:

Madeleine Sandell, Lovisa Landälv, Cecilia Nilsson och Veronica Algerstam

Foto:

Jonas Nimmersjö, om inget annat anges.

Form och layout:

Johan Nilsson

Tryck:

Trydells, januari 2024

Tryckt på miljövänligt papper.

Innehåll

8 Introduktion

9 Syfte och metod

11 Safe Havens traffickingcenter

11 Safe Havens – en del av Frälsningsarméns arbete mot människohandel

12 Målgrupp – Sveriges okända människohandelsoffer

14 Arbetsmetoden – Perspective on Rights

16 Tillvägagångssätt – tillit, trygghet och tillgänglighet

19 Rättigheterna från internationella konventioner

22 Kärnpartners

23 Volontärer

27 Safe Havens utvecklingsresa

27 Från pilotprojekt till ordinarie verksamhet

28 Expanding till fler städer

30 Certifiering som stödgivare

33 Safe Havens roll för individ och samhälle

33 Vad har hänt med människorna vi mött 2018–2023?

37 Röster från Safe Havens nätverk

40 Opinion och påverkan

42 Medverkan till internationella och nationella rapporter

45 Avslutande analys och rekommendationer

45 Analys

48 Rekommendationer

50 Referenser

Safe Havens traffickingcenter

– ett civilt gensvar på ett statligt åtagande

Introduktion

Människohandel är vår tids moderna slaveri. Det är ett brott mot de mänskliga rättigheterna och måste förebyggas och bekämpas. Människohandel förekommer i Sverige och de utsatta utnyttjas för bland annat sexuella ändamål, inom tiggeri, för tvångsarbete och för att begå kriminella handlingar. Människohandeln kostar staten miljarder och riskerar hela vårt välfärdssamhälle.

Safe Havens traffickingcenter, en av Frälsningsarméns verksamheter mot människohandel, startades för att kunna stötta där samhället inte räcker till. Safe Havens arbetar för att ge en röst åt och företräda utsatta så att de kan få tillgång till sina mänskliga rättigheter. De främsta rättigheterna för offer för människohandel återfinns i Europarådets konvention om bekämpande av människohandel och EU-parlamentets uppföljande direktiv. Safe Havens ser att utsattas rätt till stöd och skydd är minimal. En alarmerande situation som måste förändras och förbättras.

Sedan starten har vi mött 588 potentiella offer för människohandel och människoexploatering. Män, kvinnor och barn. Nästintill ingen av dem har fått en erkänd upprättelse i det svenska rättssystemet. Men med dessa personer går vi sida vid sida, med flera av dem under årtal. Vi ser att vi gör skillnad. Dag för dag och steg för steg får individen tillgång till perspektiv på sina rättigheter. Några av dem vi mött har fått möjligheten att på laglig väg stanna i Sverige, andra har vi kunnat lotsa fram till ett tryggt återvändande. Men det behövs mer. Där den svenska staten misslyckas eller inte når fram försöker vi, i samarbete med andra, komma in och spegla det stöd och skydd man som en utsatt har rätt att få.

Fanny Ljungholm, som projektledde uppstarten av Safe Havens, menar att ”det är oansvarigt av Sverige att inte hjälpa dessa brottsoffer. Det måste finnas konkreta vägar in för allas mänskliga rättigheter.”

Flera av dem som utnyttjas i dag är utländska arbetstagare, vilket är en konsekvens av den tillströmning av migranter som flytt från ekonomisk kris, konflikt, förtryck och diskriminering. Men oavsett dessa sårbarheter ska denna brottslighet inte behöva fortsätta ske på svensk mark. Utifrån detta finns ett stort behov av lättillgängliga och rättighetsbaserade verksamheter som kan identifiera och erbjuda en konkret första väg in i det svenska skyddssystemet för att undkomma fortsatt exploatering.

” Safe Havens traffickingcenter i Stockholm, erbjuder juridiskt och socialt stöd till potentiella brottsoffer för människohandel eller människoexploatering. Vi får förfrågningar från hela Sverige och vi ser ett stort behov av samma verksamhet på andra platser men har idag för knappa resurser för att utveckla verksamheten.

LOVISA LANDÄLV, VERKSAMHETSLEDARE SAFE HAVENS STOCKHOLM

Syfte och metod

Denna rapport syftar till att redogöra för Frälsningsarmén Safe Havens trafficking-centers arbete fram till idag och påvisa vilka effekter verksamheten haft för individen och för samhället. Rapporten vill också påvisa vilka behov som behöver tillgodoses för att kunna driva arbetet framåt för varje människohandelsoffer.

Genom att kombinera resurser och expertis från både den civila och statliga sektorn kan man uppnå synergier, maximera effekten av insatserna och tillsammans ta sig an ett samhällsproblem.

Rapporten vill därför tydliggöra att det krävs ytterligare ansträngningar från statens och myndigheternas sida att praktiskt och finansiellt täcka upp för det rättighetsarbete som civilsamhället utför på detta området. Detta utifrån att Safe Havens är den enda aktör i Sverige i sitt slag som erbjuder effektivt socialt stöd och kostnadsfri juridisk rådgivning för målgruppen potentiellt utsatta för alla former av människohandel.

Rapporten bygger på intervjuer med nuvarande och tidigare klienter och verksamhetsledare, Frälsningsarméns statistikinsamling, inhämtad information och erfarenheter från samarbetspartners såsom myndigheter, civilsamhället samt ett antal internationella organisationer.

Safe Havens traffickingcenter

Safe Havens – en del av Frälsningsarméns arbete mot människohandel

Frälsningsarméns uppdrag är att möta mänskliga behov utan åtskillnad. Människohandel är ett prioriterat arbetsområde för Frälsningsarmén såväl i Sverige som internationellt. Frälsningsarmén i Sverige kommer årligen i kontakt med cirka 300 potentiella offer för olika former av människohandel. Av dessa får ungefär 60 procent uppföljande skydd och stöd på någon av Frälsningsarméns specialiserade enheter. Sedan 2020 har vi sett en uppåtgående trend med fler och fler utsatta för arbetskraftsexploatering.

Sedan 2013 har Frälsningsarmén i Sverige en nationell samordning mot människohandel, som koordinerar ett förebyggande, praktiskt och återintergrerande arbete med fokus på brottsutsattas rätt till skydd och stöd. Frälsningsarmén i Europa har 24/7-nätverk för respons och har deltagit i ett antal EU-projekt för att vidareutveckla metoder inom frågan. I Sverige har man varit med i utformningen av den svenska National referral mechanism (NRM) samt varit medgrundare till Civila Plattformen mot Människohandel och tagit fram det Nationella Stödprogrammet. Genom detta arbete blev man varse tydliga luckor och brister i identifieringen av och rätten till skydd och stöd för potentiella offer för människohandel. Frälsningsarméns förhoppning var därför att etablera en verksamhet som tidigt kan gå in och stödja de ”okända människohandelsoffer” som inte har tillgång till Sveriges nationella skyddssystem.

”Våra erfarenheter pekar på en enorm utsatthet i ett svenskt skuggsamhälle där de flesta inte vågar ta kontakt med myndigheter av rädsla för att utvisas. Vi måste ha ett mer genomgående brottsofferperspektiv för de utsattas rättigheter. Sveriges ansvariga myndigheter kan inte låta detta gå helt obemärkt förbi.

MADELEINE SUNDELL, FRÄLSNINGARMÉNENS NATIONELLA SAMORDNARE MOT MÄNNISKOHANDEL

Målgrupp – Sveriges okända människohandelsoffer

Safe Havens tar emot personer som utsatts för alla former av människohandel och människoexploatering, oavsett bakgrund, kön eller legal status. Safe Havens arbetar främst mot personer över 18 år och med eventuella medföljande barn, men har i vissa fall även stöttat i ärenden med ensamkommande minderåriga.

Varje människa har sin egen resa, bakgrund, omständigheter och framtidsambitioner. Många som kommit till Safe havens har varit förtvivlade, skadade både fysiskt och psykiskt och med trasiga livsöden. Safe Havens har försökt att i varje möte med dessa människor skapa mening, vara lyhörda och ge perspektiv på rättigheter för att kunna förbättra individens situation.

Sedan starten har Safe Havens haft ett stadigt växande antal klienter per år. Initialt kom primärt kvinnor utsatta för sexuell exploatering, men de senaste två åren är fördelningen mellan könen mer jämn samtidigt som vi ser en ökning av ärenden som rör arbetskraftsexploatering. Safe Havens registrerar alla som vi har assisterat i egenskap av vårt kärnuppdrag. Det kan innebära regelbundna träffar på centret, kontakt vid assistans och vid tillslag, eller digital kontakt med större grupper.

Safe Havens i Stockholm, Göteborg och Malmö har tillsammans mött 588 individer.

På Safe Havens traffickingcenter har vi sedan starten mött totalt 588 individer.

”Jag följde med en kompis till Safe Havens som hade blivit hotad och utnyttjad av sin arbetsgivare. Hon jobbade som städerska. Jag skulle bara följa med. Sedan pratade jag med personalen och de sa att jag också kunde få hjälp. Vi jobbade för samma arbetsgivare och jag hade samma problem som min kompis.

SOFIA FRÅN VENEZUELA, UTSATT I ARBETSKRAFTSEXPLOATERING

På plats på våra center har vi gett fördjupat face to face-stöd till 262 personer.

På centret i Stockholm har 208 unika personer tagits emot. Dessa personer har skrivits in som klienter och fått en individuell behovsbedömning och handlingsplan. Varje klient får ett omfattande stödpaket och erbjuds långsiktigt stöd beroende på behov. Tillsammans med övriga center i landet har Safe Havens gett fördjupat individuellt face-to-face klientstöd till 262 personer.

En klient kan komma till centret under en längre tid och därför kan vissa klienter registreras vid fler årsredovisningar. En klient kan ha allt mellan tre och 30 unika möten under en lång tid. En så kallad ”legal buddy”, utbildade volontärer – vanligen jurist- och socionomstudenter, sköter direktkontakten och personal på centret tillser att legal buddyn har rätt information. När en klient blir inskriven är det elementärt att vi fullföljer det vi påbörjat. Därför kan ett år på Safe Havens innebära ett femtiotal klienter med en arbetsinsats om cirka 300 unika träffar, med förberedelser och uppföljande insatser av personal, volontärer eller kärnpartners.

” De har gjort mycket. De har hjälpt oss att göra en polisanmälan med all bevisning. De har stöttat oss, visat moral, lyssnat. De har gjort allt de har kunnat. Vi fick prata med en advokat och fick information om vår situation. Det hjälpte.

VASIL OCH MYKOLA FRÅN UKRAINA, UTSATTA I ARBETSKRAFTSEXPLOATERING

För att möta behoven där de uppstår fungerar Safe Havens även som ett mobilt team. På så sätt kan vi bistå myndigheter vid tillslag eller uppföljande insatser samt ta oss an distansärenden där klienter i vissa fall inte längre är i landet och kontakten därför måste ske digitalt. Genom sådana särskilda insatser har vi mött och stöttat ytterligare 326 individer, varav 80 av dessa vid myndighetsinsatser. Dessa har mestadels inte blivit registrerade för vidare klientstöd eller legal buddy.

Utöver denna kärnverksamhet har Safe Havens även i en mindre utsträckning rådgivit personer som redan är i kontakt med andra stödfunktioner. Dessa skrivs inte in i vår statistik eftersom de redan har en primär kontakt på annan plats och vi främst bistått med enklare rådgivning eller förmedling av juridisk expertis.

” De har alltid erbjudit hjälp till mig, de har en tillmötesgående och välkomnande kultur. Varje gång jag behövt hjälp har de gjort det och mer. Safe Havens är verkligen sann sitt namn – trygg hamn. Det har alltid känts som hemma och de har hjälpt mig genom svåra, hopplösa, sorgliga tillfällen i mitt liv. Jag hoppas att fler får förmånen att komma hit och att alla lär sig om denna trygga plats.

EVY FRÅN NIGERIA, UTSATT I SEXUELL EXPLOATERING

Merparten av klienterna kommer från andra EU-länder eller är tredjelandsmedborgare. En reell andel personer av personerna vi möter saknar laglig rätt att vistas i Sverige. Dessa är särskilt beroende av vårt stöd då de inte vågar kontakta svenska myndigheter. Safe Havens har även tagit emot minderåriga i dessa situationer kontakter vi regionkoordinatören direkt oavsett samtycke. Vi gör även en bedömning om tryggheten för medföljande barn när situationen dyker upp.

” Safe Havens är en kvalificerad aktör i Sverige när det gäller människohandel och exploatering. De kan hela kedjan avseende stöd och skydd till brottsoffer.

DANIEL ÅMAN, RÄDDNINGSMISSIONEN

Genom våra mobila team har vi mött 326 personer, varav 80 vid myndighetsinsatser.

Arbetsmetoden – Perspective on Rights

Vår metod är att ge perspektiv på – och tillgång till – de utsattas mänskliga rättigheter.

Safe Havens arbetsmetod – Perspective on Rights – är framtagen av Frälsningsarmén i Nederländerna. Den utvecklades för arbetet som bedrevs i Amsterdams Red Light District, där man mötte papperslösa tredjelandsmedborgare som utnyttjades i sexuell exploatering och som inte hade tillträde till, eller allt för snabbt blev utkastade ur, det holländska stödsystemet. Med en tydlig grundmetod har Frälsningsarmén i Sverige skraddarsytt och utvecklat modellen efter vår svenska kontext. Syftet är att komplettera myndigheterna i det stöd- och rättighetsarbete som potentiella människohandelsoffer behöver för att komma ur exploatering och in i ett skyddssystem där de själva äger sina livsvillkor.

Safe Havens praktiska arbete utgår ifrån metoden ”att ge perspektiv på – och tillgång till – rättigheter”. Arbetet består av förebyggande, praktiska och återintegrerande insatser med fokus på juridiskt och socialt stöd för den utsatte. Genom specialiserade jurister inom asylrätt och brottmål och personligt stöd från legal buddies byggs tillit och förtroende upp som ger den utsatte möjlighet att få perspektiv på och tillgång till sina rättigheter.

All verksamhet är människorättsbaserad och utgår från individens behov och önskemål samt har för avsikt att vara så traumamedveten som möjligt.

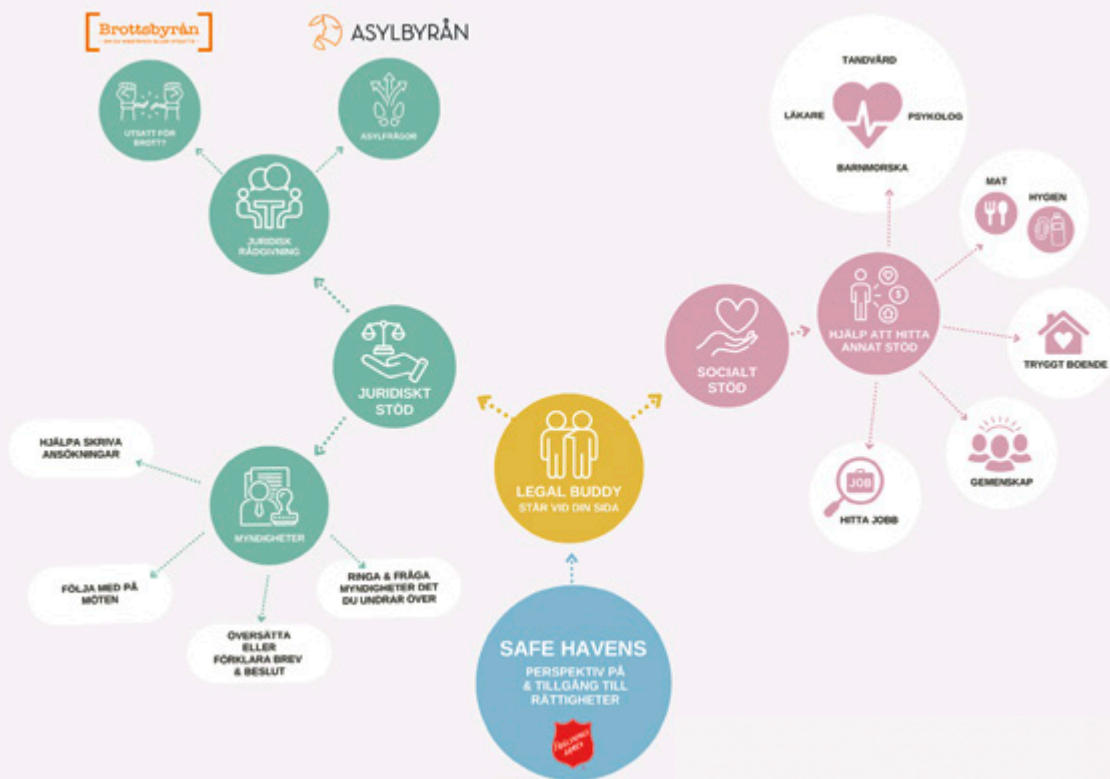

ILLUSTRATION: SARA LUUKKANEN

► Bilden beskriver hur Safe Havens arbetsmetod ”Perspective on Rights” fungerar i praktiken.

Exempel på klienthantering

En regionkoordinator hänvisar en kvinna utsatt för sexuell exploatering till Safe Havens då hon behöver asylrådgivning akut. Vid initial bedömning schemaläggs rådgivning och andra stödbehov klagörs. Kvinnan vill besöka MIKA-mottagningen för en fysisk undersökning. I anslutning till hennes juridiska rådgivning på centret matchas hon med en legal buddy, som finns med under samtalet med juristen och som hon kan sms:a för att få svar på frågor. De jobbar tillsammans för att förbereda aktuella handlingar och dokument inför nästa möte. Legal buddyn hjälper klienten hitta till MIKA-mottagningen. Klienten känner sig ensam så legal buddyn hjälper henne till Akalla kvinnocenter. Klienten stannar i åtta månader innan hon frivilligt återvänder genom återvändarprogrammet som drivs av FN:s International Organization of Migration (IOM). Totalt genomfördes 23 unika möten med klienten, utöver sms och telefonkontakt.

I ett annat fall hänvisar Syndikalisterna en person (klient 1) i behov av asylrådgivning till Safe Havens. När klient 1 kommer till centret har han med sig en kompis som visar tecken på exploatering (klient 2). Vi bokar in ett separat möte för klient 2. Vi matchar båda med varsin legal buddy. Klient 1 får träffa Asylbyrån där det framkommer att en särskild ansökan om arbetstillstånd måste göras till följd av att personen brutit med sin förövare. Personal söker medel från Nationella stödprogrammet (NSP) för att juristen ska kunna skriva ansökan. Legal buddy hjälper klient 1 till EU-centret för hjälp med att söka arbete. Klient 2 får träffa Brottbyrån för information om anmälan av brott. Legal buddy hjälper till att sammanställa en polisanmälan och följer med. Personal på Safe Havens kopplar in regionkoordinatorn för båda klienterna efter samtycke. En förundersökning startas för klient 2 och han får tillfälligt uppehållstillstånd i sex månader eftersom han nu förekommer som bevisperson i en brottsutredning och hans tidigare arbetsuppehållstillstånd löpt ut. Efter 3 månader läggs förundersökningen ned och det utreds nya alternativ för framtiden.

” Myndigheterna kan aldrig ersätta det unika arbete och bemötande som civilsamhället och Safe Havens utför för målgruppen. Att kunna erbjuda en trygg plats där privat juridisk rådgivning sker samtidigt som den berörda personen får socialt och eventuellt ekonomiskt stöd är essentiellt för att målgruppen ska kunna tillvarata sina rättigheter.

Tillvägagångssätt – tillit, trygghet och tillgänglighet

Safe Havens vill med hjälp av tillit, trygghet och tillgänglighet ge potentiellt utsatta för människohandel perspektiv på och tillgång till sina mänskliga rättigheter. I första hand försöker vi alltid hänvisa och erbjuda vägar till Sveriges sociala skyddssystem för offer för människohandel, i enlighet med den framtagna Manual vid misstanke om människohandel (MMM). Men Frälsningsarméns långtgående erfarenheter vittnar om att det alltid måste finnas komplement som i första hand följer den enskilda rättighetsbärandes behov.

TILLIT – Personal och volontärer skapar tillits- och förtroendefulla relationer genom att lyssna och gå bredvid. Tillitsfulla relationer är en grundpelare för arbetsmetoden och skapar förutsättningar för förändring.

TRYGGHET – Ges genom drop-in centret som en trygg plats att söka sig till, hotline/stödtelefon och ett lyhört socialt stöd genom bland annat Frälsningsarméns nätverk och vårdkedja och hänvisningar genom life-area support till myndigheter och civilsamhället.

TILLGÄNGLIGHET – Tillgång till kostnadsfri och effektiv juridisk information och personlig rådgivning från några av Sveriges främsta advokater och jurister inom området.

Tilliten

Att få uppleva tillit till personer som stöttar, rådgör och går bredvid skapar förutsättningar för förändring. För att kvalificeras för att bli en så kallad legal buddy behöver volontärerna nyligen ha avslutat sin utbildning till, eller parallellt studera till jurist, socionom eller polis. Efter grundläggande utbildning matchas de ihop med klienter och volontärerna får då förmånen att vägledas av och arbeta tillsammans med några av Sveriges främsta advokater och jurister inom brottmål och asylrätt. På detta unika sätt kombineras en närvarande social stöttning med en stringent juridisk kompetens.

Kombinationen av tillgång till specialiserad kompetens inom asylrätt respektive brottmål och gradvis traumamedvetenhet och bearbetning av utsatthet ger klienten möjlighet att få ett bättre helhetsperspektiv på sin livssituation. Ambitionen är att den utsatte själv ska få äga sina livsvillkor.

” Jag ser att klienter som har parallell kontakt med en legal buddy alternativt har haft den kontakten innan sin asylprocess, många gånger

öppnar upp på ett helt annat sätt inför asylhandläggaren på Migrationsverket. Också en muntlig förhandling i domstol blir mer konstruktiv med en klient som haft denna kontakt och vägledning. Jag tänker att det mycket handlar om att klienten har lättare att fokusera på det juridiska när vi ses, då hen får hjälp med de andra, mer sociala, aspekterna i livet på Safe Havens.

KARIN GYLLENRING, ASYLBYRÅN

Tryggheten

Att få känna sig välkommen, att en dag i veckan ha en öppen dörr, en trygg plats, där den utsatte – utöver träff med jurister – kan få en samvaro med personal och legal buddies. Det är vad Safe Havens erbjuder genom sin öppna drop-in verksamhet på centret i Stockholms centrala delar.

Genom samarbetspartners och med riktat metodstöd, finansiella resurser och stöd från flera av Frälsningsarméns andra sociala verksamheter (vårdkedjan) har

► Att skapa tillit och trygghet är grunden för att kunna fortsätta samtal. Detta genom att skapa en plats som är trygg. Safe Havens bjuder alltid på fika och har volontärer tillgängliga för samtal. På detta sätt blir det enklare för klienten att prata med juristen.

Sverige saknar en nationell hotline för frågor som rör människohandel. I dess ställe är kanske Safe Havens mejl och telefon den mest trygga kontakten att vända sig till i dessa frågor.

Safe Havens också möjlighet att bistå klienter med det som vi valt att kalla för "life-area support". Det handlar om grundläggande behov som hjälp med mat, bostad, läkarvård, psykologiskt stöd, ansökan om id-handlingar etc. Detta sker till exempel genom hänvisningar till skyddade boenden som Skogsbo, Lyktan och Halvvägshuset, samt genom jobbcoaching via EU-centret – vilket i sin tur kan leda till egen försörjning. De som har frågor som rör hälso- och sjukvård hänvisas bland annat till Läkare i världen, medan de som önskar språkträning och gemenskap får hjälp att kontakta Akalla Kvinnocenter.

Även då drop in-centret inte är öppet går det att kontakta Safe Havens för stöd och rådgivning via mejl eller telefon. Sverige saknar i dag en nationell hotline/stödlinje för frågor som rör människohandel. I dess ställe är Safe Havens mejl och telefon kanske den närmaste och enklast tillgängliga trygga kontakten att vända sig till vid funderingar och rådgivning i dessa frågor. I snitt får Safe Havens in en ny kontakt i veckan via dessa kanaler.

Fanny Ljungholm, tidigare verksamhetsledare, minns hur hon en julafton fick ett telefonsamtal på Safe Havens-telefonen och hur hon där och då klev in i åtagandet. Med bakgrund som erfaren socionom från skyddat boende kunde hon lyssna in och lotsa rätt, men märkte också skörheten och vikten av både rammar och flexibilitet: "De utsatta kommer inte på utsatt tid, de kommer när de kommer och då behöver vi vara redo. Vi kanske bara får en chans och då måste vi ta den."

Cecilia Nilsson, biträdd verksamhetsledare och klientkoordinator på Safe Havens Stockholm, var i december 2023 på Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) – en konferens gällande människohandel. Där framkom bland annat hur otroligt viktigt det är att det finns en Hotline för frågor som rör människohandel. Dr. Kari Johnstone, OSCE Special Representative and Co-ordinator for Combating Human Trafficking, uppgav att "Hotlines is the first where to reach out for help". Här ligger Sverige i dag efter, trots att behovet är stort.

Tillgängligheten

Sverige fick i den senaste GRETA-rapporten (2023) kritik för brister i det juridiska stödet som finns tillgängligt för personer som är utsatta för människohandel. GRETA lyfter vikten av att få och kunna erbjuda människohandelsoffer juridiskt stöd i ett tidigt skede för att säkra att personens rättigheter blir mötta. Safe Havens har just den möjligheten – att möta potentiellt utsatta brottsoffer i ett tidigare skede än myndigheter.

” Safe Havens tillgodoser brottsoffers rättigheter till information och stöd oavsett om det finns en pågående förundersökning eller inte, vilket jag skulle säga är unikt. Det stöd som tillgodoses av myndigheterna är i den meningen inte lika långtgående vilket är problematiskt med tanke på EU-direktivet.

” Safe Havens identifierar brottsoffer långt innan myndigheter i Sverige och många gånger utan att myndigheter någonsin ens kommer i kontakt med dessa brottsoffer. Myndigheter i Sverige är inte i dag rustade att ta hand om, eller att ens komma i kontakt med offer som befinner sig i det här skuggsamhället som det handlar om när vi pratar om människohandel. (...) Mycket på grund av att målgruppen i egenskap av en papperslös sådan ofta ses mer som illegal än som ett brottsoffer.

KARIN GYLLENRING, ASYLBYRÅN

GRETA uppger att Sverige behöver ta vidare steg för att garantera tillgängligt och effektivt juridiskt stöd för människor utsatta för människohandel. Utifrån detta betonar GRETA vikten av att icke-statliga organisationer som erbjuder kostnadsfri juridisk rådgivning erbjuds tillräcklig finansiering för att kunna genomföra ett kvalitetsarbete.

” Safe Havens fyller en avgörande funktion för många offer för människohandel, då det är en alldeles för hög tröskel i Sverige för att få initial juridisk rådgivning och hjälp att sätta ord på brottsutsattheten. Safe Havens fyller en viktig lucka i Sverige för att brottsoffer som blivit utsatta i människohandel ska få villkorslös och kostnadsfri juridisk rådgivning.

SUSANNE LINDERED, SAMORDNARE, CIVILA PLATTFORMENS NATIONELLA STÖDPROGRAM

Rättigheterna från internationella konventioner

Safe Havens arbete grundar sig på potentiella människohandelsoffers lagliga rättigheter utifrån av Sverige underskrivna internationella konventioner. Främst handlar det om Europarådets konvention om bekämpandet av människohandel (Människohandelskonventionen) som trädde i kraft år 2010. Till denna hör också Europaparlamentets och Rådets så kallade Anti-Traffickingdirektiv (2011/36EU).

Rättigheterna är den centrala utgångspunkten för vår arbetsmetod Perspective on Rights, då de beskriver den bas som ett potentiellt offer förbehållslöst bör ges så snart det finns en skälig grundad indikation om exploatering. Safe Havens ambition är därför att använda detta rättighetsbaserade arbete med fokus på traumamedvetenhet, tillgång till stöd, skydd och rättvisa.

” Ni fick mig att inse att jag faktiskt är någon som förtjänar att bli lyssnad på och tagen på allvar, att det är inte jag som gjort fel.

TREBARNMAMMA FRÅN COSTA RICA, UTSATT I SEXUELL EXPLOATERING

Safe Havens arbete grundar sig på internationella konventioner som Sverige skrivit under.

Människohandelskonventionen

Artikel 12 – Hjälp till brottsoffer

1. Varje part ska anta lagstiftning eller vidta andra åtgärder som kan behövas för att hjälpa brottsoffren med deras fysiska, psykiska och sociala återhämtning. Denna hjälp ska minst innefatta följande:
  - a Lämplig och trygg bostad samt psykologiskt och materiellt bistånd.
  - b Tillgång till akutsjukvård.
  - c Hjälp med översättning och tolkning
  - d Rådgivning och upplysning, särskilt om deras lagliga rättigheter och de tjänster som står till deras förfogande, på ett språk som de kan förstå.
  - e Biträde så att deras rättigheter och intressen kan framföras och beaktas i lämpliga skeden av brottmålsförfaranden mot förövare.
  - f Tillgång till utbildning för barn.

Artikel 13 – Period för återhämtning och eftertanke

1. En period på minst 30 dagar för återhämtning och eftertanke, om det finns skäl原因 att tro att den berörda personen är ett brottsoffer(...) Under denna period ska inget beslut om utvisning av personen kunna verkställas.
2. Personer som får perioden om minst 30 dagar ska ha rätt till den hjälp som avses i artikel 12.1 och 12.2.

Anti-Traffickingdirektivet (2011/36EU)

(18) Det är nödvändigt att offer för människohandel har möjlighet att utöva sina rättigheter effektivt.

Hjälp och stöd bör finnas tillgängligt före, under och en lämplig tid efter straffrättsliga förfaranden.

Medlemsstaterna bör tillhandahålla medel till hjälp, stöd och skydd åt brottsoffer. Den hjälp och det stöd som ges bör åtminstone omfatta ett minimum av åtgärder som är nödvändiga för att brottsoffret ska kunna återhämta sig och undkomma människohandlarna.

När dessa åtgärder genomförs i praktiken bör en individuell bedömning i enlighet med nationella förfaranden genomföras för att beakta den berörda personens omständigheter, kulturella bakgrund och behov.

En person bör erhålla hjälp och stöd så snart det finns skäligen grundad indikation att anta att personen kan ha blivit utsatt för människohandel och oberoende av om personen är villig att träda fram som vittne.

Om brottsoffret inte vistas lagligen i den berörda medlemsstaten, bör hjälp och stöd ges förbehållslöst åtminstone under betänketiden.

Det handlar om att alla individer som utsätts för dessa brott har vissa rättigheter oavsett vilket land de kommer från, vilket land de befinner sig i och oavsett deras status i det landet. Safe Havens har inte avgränsat sin hjälp till att omfatta bara vissa målgrupper utan hjälper alla där det finns en misstanke om människohandel. Safe Havens fungerar som både ett alternativ till myndighetskontakt och en bro till myndighetskontakt. En bro på så sätt att vi kan ge rätt information om svenska regler och brottsutsattas rättigheter till klienter, som då faktiskt vågar göra en polisanmälan och kontakta en myndighet.

” Vår unika roll är att vi möter individer som inte fångas upp på något annat håll, de som inte vågar göra sin vistelse i Sverige känd för myndigheter. Stödet man som utsatt har rätt till ska enligt konventionsåtaganden vara ovillkorligt, men i praktiken blir det villkorligt och begränsat till dem som vågar stå i kontakt med socialtjänst och polis.

HANNA BRANDVIK, VERKSAMHETSLEDARE SAFE HAVENS 2019–2021

Kärnpartners

Från starten har Asylbyrån och Brottsbyrån varit Safe Havens huvudpartners. Asylbyrån specialiserar sig på asyl- och migrationsrätt och Brottsbyrån på brottmål. Tillgång till specialkompetens inom båda dessa områden är nödvändig för att kunna driva Safe Havens och erbjuda rätt juridiskt stöd till klienterna.

Anledningen bakom valet av samarbetspartners var att många av de klienter Safe Havens möter har behov av både migrationsrättsligt stöd och stöd i brottmålsprocess. Alldeles för ofta särskiljer man dessa processer och tar tag i asylsökandet alldeles för sent. Safe Havens och dess partners menar i stället att dessa frågor i varje enskilt ärende vinner på att ses över parallellt och i ett så tidigt skede som möjligt. Lärdomen har blivit att den svenska brottmålsprocessen sällan är en framkomlig väg, utan att man ofta får söka grund i andra skäl när man ser över möjligheterna för klienterna att stanna i Sverige.

Asylbyrån

Asylbyrån grundades av advokat Karin Gyllenring 2006. Hon är en av Sveriges främsta migrationsrättsliga experter med stort engagemang för människors rätt till en framtid i frihet och trygghet undan krig och förföljelse. Karin har stor kunskap om rättssäkerhet och mänskliga rättigheter inom asyl- och migrationsrätt.

FOTO: ASYLBYRÅN

” Jag och mina kollegor på Asylbyrån är väldigt tacksamma för vårt partnerskap i Safe Havens. Detta då vi ser att det lett till att fler av de människor som vi hjälper har kunnat få en tryggare process i sin ansökan att stanna i Sverige etc. Vi har också många gånger hänvisat klienter på byrån till att ta kontakt med Safe Havens för att Safe Havens fyller en funktion som vi på advokatbyrån inte kan fylla. Just att få tillgång till en legal buddy, som förutsättningslöst finns där för att lyssna och vägleda dig i vårt samhälle, är en oerhörd tillgång för många människor i denna utsatta klientgrupp. (...) Jag vågar påstå att det endast är Safe Havens i vårt samhälle som i realiteten erbjuder ett offer för människohandel möjlighet att på ett effektivt sätt utöva sina rättigheter, såsom det stadgas i bland annat artikel 18 i rådets direktiv. Det står tydligt att det åligger medlemsländerna att tillhandahålla medel till hjälp, stöd och skydd åt brottsoffer.

KARIN GYLLENRING, ASYLBYRÅN

Brottsbyrån

Brottsbyrån grundades 2017 och är specialiserad på brottmål. Silvia Ingolfsdottir Åkermark är medgrundare och partner med över 20 års erfarenhet från svenska

rättsväsendet, både som före detta åklagare och i andra ledande roller i många stora prostitutions- och koppleriärenden. Sedan 2017 är hon advokat och specialiserad målsägandebiträde, där hon och hennes kollegors främsta roll är att representera de brottsutsatta och få deras rättigheter tillgodosedda. Tillgången till ett statligt bekostat målsägandebiträde är unikt för Sverige.

” Genom Safe Havens har vi insett hur bristfälligt skyddet är för de mest utsatta i vårt samhälle och att staten helt förlitar sig på civilsamhällets insatser och skyddade boenden. Vårt långvariga engagemang i Safe Havens gör skillnad och jag och mina kollegor märker att vi, ofta i vår unika roll som målsägandebiträde, får komma in mycket tidigare i en process vilket kan få avgörande effekt för information och rådgivning om den utsattes rättigheter. Utan de brottsutsattas medverkan får vi inga fällande domar och förövarna kan fortsätta att utnyttja och exploatera människor straffritt vilket inte ska vara möjligt i ett välfärdsland som Sverige. (...) Ett välfungerande samarbete mellan alla aktörer som jobbar mot människohandel är avgörande för att de utsatta ska få sina lagstadgade rättigheter tillgodosedda och för att de ska orka medverka i en rättsprocess och våga känna tillit och trygghet till rättskipande myndigheter.

SILVIA INGOLFSDOTTIR ÅKERMARK, BROTTSSBYRÅN

FOTO: BROTTSSBYRÅN

Volontärer

En grundsten i Safe Havens modell och tillvägagångssätt är att kunna erbjuda kvalificerade och utbildade volontärer som tar sig tid att bygga upp tillit och förtroende hos klienterna. Som en del av Safe Havens-modellen rekryteras och utbildas därför volontärer till legal buddies. Sedan starten har totalt 67 volontärer utbildats. Men det finns också en annan sida av att utbilda blivande yrkesverksamma. GRETA-rapporten lyfter bland annat fram bristen på kunskap om människohandel hos många jurister och professionella.

Safe Havens arbetar för att rekrytera studenter inom juridik, socialt arbete och polis, men har också tagit in studenter som läser ämnen inom relevanta närliggande områden – såsom mänskliga rättigheter och samhällsvetenskap. Rekrytering sker vanligtvis en gång per år och de rekryterade volontärerna ges därefter nödvändig kunskap via tre utbildningstillfällen och två grupphandledningar.

Volontärskapet ska vara ett utbyte mellan klient och volontär såväl som mellan volontär och Safe Havens. Utöver det viktiga arbetet med klienterna ska volontärerna

”Att jobba med volontärer ser jag som en stor investering och samhällsvinst för socialt rättighetsarbete. Genom att utbilda dem och ge dem insyn och praktisk erfarenhet av arbete med individer utsatta för människohandeln skapas ringar på vattnet. Kunskapen om människohandel behöver lyftas. Att verka genom blivande yrkesverksamma är ett viktigt verktyg.

CECILIA NILSSON, BITRÄDANDE VERKSAMHETSLEDARE SAFE HAVENS STOCKHOLM

Volontärerna ska känna att de utvecklas och får viktiga erfarenheter och kunskaper att ta med sig när de avslutar sin tid som legal buddies.

känna att de utvecklas och får viktiga erfarenheter och kunskaper att ta med sig när de avslutar sin tid som legal buddies.

Utöver ökad kunskap om människohandel och juridiska processer har volontärer uttryckt att Safe Havens gett dem viktiga praktiska erfarenheter, då de fått arbeta med att bemöta klienter och att hitta lösningar på situationer. Flera volontärer lyfter också att de fått verktyg och erfarenheter för att bättre kunna bemöta en människa som utsatts för exempelvis trauma, eller som lider av PTSD eller depression.

”Jag lärde mig hur man pratar med människor som har upplevt trauma, hur man ska och inte ska agera i svåra situationer. Utöver det har jag lärt mig hur processer ser ut utanför juridiken och hur det appliceras i praktiken, men även hur allt samspelar.

ALICE SUNESSON, LEGAL BUDDY

”Ett annat sätt jag kommer kunna nyttja mina kunskaper på är genom klientkontakter. Jag har aldrig tidigare haft ett uppdrag där jag självständigt fått ta hand om en klient. Rollen innebär att man får utökade juridiska kunskaper, får praktisera juridik och hjälpa samhällets allra svagaste. Det är även en värdefull merit för framtida jobb!

LAILA ISAWI, LEGAL BUDDY

Safe Havens utvecklingsresa

Från pilotprojekt till ordinarie verksamhet

Safe Havens startades som ett pilotprojekt 2018, inom ramen för ett EU-projekt som pågick under 2016–2018. Safe Havens traffickingcenters verksamhet i Stockholm bedrevs då tillsammans med Frälsningsarméns EU-center på Kungsholmen, som möter utsatta EU-migranter. Detta var en god ingång för att kunna möta potentiella brottsoffer. Direkt upprättades ett nära samarbete med advokatbyråerna Asylbyrån och Brottbyrån, som under inledningskedet inte endast gav juridisk rådgivning till utsatta utan också skapade den volontärmanual som används som kunskapsbank. Safe Havens första år var en växelverkan mellan att bedriva kärnverksamheten med att möta brottsoffer och att skapa ett välfungerande nätverk för stöd och hänvisning. Både med civilsamhället och myndigheter. Expertisen som fanns i Amsterdam var till stor hjälp.

”Det häftiga med Safe Havens modell var just samverkan med andra kompetenser. Från engagerade studenter med pigga ögon i början på sin karriär till stringenta jurister.

FANNY LJUNGHOLM, EN AV GRUNDARNA VID UPPSTARTEN AV SAFE HAVENS

Efter god utvärdering och godkänd budget med anslag från Frälsningsarméns insamlade verksamhet, samt tillskott från bland annat Gålostiftelsen i Stockholm, blev Safe Havens hösten 2019 en ordinarie verksamhet. Traffickingcentret har sedan dess fortsatt dela lokaler med Frälsningsarméns EU-center och har – med undantag för restriktionerna under pandemin – alltid öppet för drop-in en eftermiddag i veckan. Traffickingcentret är fortsatt en trygg mötesplats för den som kommer, där man blir sedd och lyssnad på. Här kan de utsatta personerna träffa legal buddies och jurister för att samtala om juridiska ärenden eller få en fikastund.

Sedan starten har Safe Havens verksamhet vuxit från inledningsvis en projektledningstjänst på 25 procent och en fast samordningstjänst på 40 procent i Stockholm,

till att under 2023 omfatta tre deltidsanställda om totalt 115 procent. Finansieringen för 2024 är mer begränsad.

Uppsökande arbete och särskilda insatser

Vid uppstarten i Stockholm och som en ny verksamhet var en del av arbetet för Safe Havens att bygga, nätverka och vara aktiva på platser där potentiella målgrupper vistades. En del uppsökande arbete gjordes då i samarbete med organisationer som kom i kontakt med riskgrupper, exempelvis Frälsningsarméns kvinnocenter och verksamhet för att stötta utsatta ungdomar i Vårby. Även i dag sänder Safe Havens ut volontärer till andra verksamheter inom Frälsningsarmén där vi bedömer att det finns en riskgrupp. Då kan volontären identifiera utsatta och hänvisa dem till centret. Safe Havens har efter förfrågan även medverkat vid myndighetsinsatser. Då har vi erbjudit juridiskt och socialt stöd på plats. Under dessa särskilda insatser har vi totalt mött 80 unika individer.

Erfarenheterna visar att ett starkt teamarbete med olika kompetenser är avgörande för ett funktionellt arbete.

Teamarbetet nyckeln till hållbarhet

Erfarenheterna har visat att ett starkt teamarbete med olika kompetenser är avgörande för ett funktionellt arbete. Det ger en betydande stabilitet och förutsägbarhet i den interna klienthanteringen, möjliggör god volontärhandledning samt skapar viktigt utrymme för det samhällsutvecklande arbetet med att förmedla information, erbjuda utbildning och påverka utåt.

Expanding till fler städer

I takt med att arbetet som bedrivs i Stockholm fått allt större förankring har såväl regionkoordinatorer, civilsamhällesorganisationer och andra aktörer runt om i landet börjat vända sig till Safe Havens Stockholm. Efter en hel del studiebesök och rådgivning till klienter på distans har det uttalats en efterfrågan att utveckla Safe Havens-liknande verksamheter på andra orter.

” Vi har goda exempel när boende via Frälsningsarmén kunnat ordnas på annan plats och stöd utgått via Safe Havens. Vi vill ha Safe Havens i norra Sverige. Särskilt med betoning på juridisk hjälp till personer utsatta i arbetskraftsexploatering. Det är en viktig rättighet att kunna komma till ett möte och få information om sina egna alternativ.

EVA NORLIN, REGIONKOORDINATOR NORD

Safe Havens Malmö

Med initiativ från det skyddade boendet Noomi – Hela Människan startades hösten 2019 en pilotverksamhet i Malmö. Projektet drevs i samverkan med Frälsningsarmén

i Malmö, som bistod med lokal och visst socialt stöd. Paulina Bolton, initiativtagare och verksamhetsledare, berättar att boendet Noomi – som tidigare nyttjat möjligheten till distansstöd från Safe Havens Stockholm – såg behov av att bygga upp en egen verksamhet med främst juridisk rådgivning för kvinnor på boendet som varit utsatta i sexuell exploatering. Många av dem upplevde svårigheter att läka från sina trauman på grund av sina olösta juridiska problem.

Här kom Safe Havens mer att bli en specialiserad verksamhet av ”add on”-karaktär, snarare än den typ av lågtröskelverksamhet för identifikation som bedrivs i Stockholm.

Medverkande advokatbyråer var Paola Ugglå och Jasmina Jusufovic. Volontärerna var främst juridikstuderande och klienterna kom främst från just Noomis skyddade boende och uppsökande verksamhet, men också via samverkan med regionkoordinatorer och Frälsningsarméns sociala verksamhet. Sammantaget mötte man 39 personer.

”Vårt arbete med Safe Havens bidrog till en ökad medvetenhet hos oss att identifiera inte bara offer utan även människor i riskzon i vårt bredare sociala arbete. När vi kunde göra påtryckningar utifrån ett människohandelsperspektiv var det lättare att söka stöd hos stödgivare som till exempel Evonhuset i Malmö. Det öppnade även upp hos våra klienter, många asylsökande afrikanska kvinnor som utsatts i sexhandel, för att våga tala om och söka hjälp utifrån sina egna tidigare upplevelser när de förstod att det fanns perspektiv och verktyg att erbjuda.

CARMENZITA BOU EZZ, FRÄLSNINGARMÉN MALMÖ

Safe Havens i Malmö var operativt mellan 2019 och 2021. Pandemin med restriktionerna och den ekonomiska situationen som följde resulterade i att verksamheten tvingades läggas ned.

Safe Havens Göteborg

Trots bakslaget med Safe Havens i Malmö så har Safe Havens uppmärksammat behovet av spridning och möjligheten att öppna verksamhet i fler städer. I Göteborg fanns ett växande behov och genom samverkan med juristprogrammet vid Handelshögskolan i Göteborg och goda relationer med Göteborgs Räddningsmission kunde Safe Havens traffickingcenter i Göteborg starta 2022. Det är fortfarande ett projekt i liten skala och drivs av Frälsningsarmén i Göteborg. Under sitt första verksamhetsår har man jobbat med ett fåtal volontärer och juridiskt stöd via Fridh advokatbyrå. Hittills har stöd getts till sju personer.

Verksamhetsledaren Emilia Fagerholm berättar att Safe Havens har fått ett mycket positivt bemötande i Göteborg. Flera aktörer har uppgett att de saknat juridisk expertis och att det finns behov av både det juridiska och sociala stöd som Safe Havens kan bistå med. Emilia ser fram emot att få växla upp verksamheten, men

för det behövs mer hållbar finansiering och ett teamarbete. Detta för att kunna vara mer flexibla, behjälpliga och tillgängliga i verksamhetens utveckling och behov. Göteborgsenheten får stort stöd från – och har stor gemenskap med – Safe Havens Stockholm, men opererar som en egen enhet.

Certifiering som stödgivare

På uppdrag av Länsstyrelsen Stockholm var Frälsningsarmén 2016 huvudman för att ta fram ett kompletterande nationellt stödprogram (NSP) för de utsatta som myndigheterna inte kunde nå. Efter att programmet kvalitetssäkrats togs det över av Civila Plattformen mot Människohandel. Finansiering kommer sedan 2020 från Jämställdhetsmyndigheten.

Under ett par års tid ansökte plattformen om att – utöver stödprogrammets kärnverksamhet gällande tillgång till skydd och stöd på skyddade boenden – även inbegripa sådana grundläggande insatser för konventionsåtagandena som Safe Havens ombesörjer. Efter några års påverkansarbete blev Safe Havens i april 2023 äntligen certifierad som stödgivare. Detta skedde efter en lång och gedigen gransknings- och utvärderingsprocess, där alltså Safe Havens slutligen kunde stoltsera som juridiska rådgivningscenter för människohandel i Sverige och därmed också berättigade att motta medel för uppdraget.

Genom NSP kan verksamheten nu söka ersättning för grundläggande punktinsatser som den juridiska rådgivningen och tolkningstjänster. Medlen är dock alltför knappa och den administrativa processen är betungande. Safe Havens behöver därför ständigt vara på jakt efter externa medel för att få ihop resurser som täcker behoven.

” Safe Havens utgör en viktig del av NSP, för offer för människohandel som har trygg bostad men behöver annat kompletterande stöd för att få sina rättigheter som identifierade brottsoffer för människohandel mötta, särskilt juridisk rådgivning. Nationella Stödprogrammet kan på så sätt nå fler och möjliggöra individanpassat stöd.

SUSANNE LINDERED, SAMORDNARE NSP

I april 2023 blev Safe Havens certifierad som stödgivare att motta medel i det nationella stödprogrammet.

Safe Havens roll för individ och samhälle

Vad har hänt med människorna vi mött 2018–2023?

Genom fem år med Safe Havens har vi skapat oss en god bild av Sveriges okända människohandelsoffer. De 588 individer vi mött har gjort stora medmänskliga intryck på oss och motiverar oss att fortsätta vårt arbete. Inget ärende är det andra likt. Vissa insatser är tillfälliga och mindre omfattande, som att hänvisa till skyddat boende samma dag. Andra tar tid då vi först behöver skapa tillit. Vissa klienter projicerar sin frustration på volontärer eller personal när deras ärende inte leder till åtal. Då försöker vi ändå se det positiva i att vi kan erbjuda en plats där personen också kan uttrycka sin frustration.

En sak är dock genomgående för alla vi träffar – att det individuella bemötandet och bekräftelsen är viktig för individens framtid. Det är ovanligt för individer i denna målgrupp att bli hörda holistiskt. Vi lyssnar på det som varit, presenterar alternativ för upprättelse, ser över vilka basbehov som finns och presenterar vägar framåt för att minska risken för att individen på nytt ska bli utnyttjad.

Det individuella bemötandet och bekräftelsen är viktigt för individens framtid.

”Ni såg mig och gav mig nycklar till mitt eget liv.

34-ÅRIG KVINNA FRÅN NIGERIA, UTSATT I SEXUELL EXPLOATERING

Det finns flera olika vägar som leder klienterna bort från Safe Havens. När klienten får ett förordnat ombud i en rättsprocess eller asylansökan avtar kontakten. Vid frivilligt återvändande genom återvändarprogrammet tar regionkoordinatören generellt över. Om individen placeras på ett tryggt boende tar personal på plats över processen. Därför får Safe Havens ofta inte reda på klientens utfall på lång sikt. Vår funktion är att finnas för dem som inte får hjälp och därför hänvisas personer till andra instanser när NRM fungerar som det ska.

Majoriteten av de klienter som får information om att de kan göra en polisanmälan baserat på sin berättelse vill polisanmäla. Beslutet är dock inte lika vanligt för personer som saknar laglig rätt att stanna i Sverige, eftersom de är rädda för att utvisas. Oavsett detta är det inte många polisanmälningar som leder till fortsatta

förundersökningar och ännu färre som leder till åtal. Brottsbyrån har blivit förordnat målsägandebiträde i ett tiotal ärenden sedan starten och endast i två av dessa fall har åtal väckts med fyra berörda klienter. Till följd av detta har vi sökt stöd från Brottsbyrån och människohandelssektionen på polisen i Stockholm för att bli bättre på att presentera rätt information när anmälan görs, för att på så sätt skapa bättre förutsättningar för att polisen ska kunna öppna en förundersökning.

Asylrådgivningen handlar om att kartlägga personers möjligheter att kunna stanna i Sverige, där juristerna tar klienternas utsatta situation i beaktning. Det kan handla om att söka asyl utifrån skyddsbehovet från sina förövare eller att söka ett

nytt arbets-/uppehållstillstånd efter att ha blivit utnyttjad av sin arbetsgivare. Med hjälp från Asylbyrån har vi goda exempel på hur klienter fått asyl med anledning av hotbilden från förövaren.

Under 2022 hade Safe Havens ett stort fokus på personer som utnyttjades på arbetsmarknaden, med ett särskilt fokus på bärplockare. Safe Havens blev inkopplade på ett fall genom finska RIKU (brottsofferjouren). De hade fått in uppgifter om att det fanns thailändska bärplockare i Sverige som var skuldsatta, inte fått lön, arbetat mycket övertid och hade dåliga boendeförhållanden. Genom detta kom Safe Havens i kontakt med ett tjugotal plockare som i sin tur hade kontakt med 250 andra plockare. Alla dessa klassades som utsatta för misstänkt människohandel. Safe Havens erbjöd därför denna grupp samma stöd som vi ger till andra klienter, det vill säga juridisk information och stöd i eventuell rättsprocess. På klienternas önskan sammanställdes bevis inför polisanmälan, berörda parter informerades om att anmälan gjorts samt att klienterna fått juridiskt stöd genom Safe Havens jurister. Detta ärende är fortfarande pågående och förhoppning är att åklagaren ska väcka åtal inom kort.

Safe Havens har i och med detta fall kommit att delta i olika nätverk där det diskuteras hur samhället kan arbeta mer

FOTO: TERESIA JANSSON

effektivt för att motverka att denna målgrupp utnyttjas. Vi har också utbildat polisen om arbetslivskriminalitet och har kontinuerlig samverkan med LO och deras medlemmar, som till exempel Kommunal och Byggnads, gällande rådgivning och stöd.

I januari 2022 släppte Frälsningsarmén en lägesrapport om arbetskraftsexploatering: Modernt slaveri i Sverige – med erfarenheter ur ett nordiskt perspektiv. Här lyftes vad som gjorts och de tydliga brister som finns. Rapporten utmynnar i en rad rekommendationer för att förbättra alla delar i ett förebyggande och brottsbekämpande arbete.

Safe Havens deltog i arbetet med rapporten och lyfte bland annat fram det dittills största fall av människoexploatering i modern svensk historia: ett 50-tal utnyttjade bärplockare från Bulgarien. Ärendet uppvisade stora brister i samverkan mellan olika aktörer och en handfallenhet gällande stora tillslag med många brottsoffer. Tack vare engagerade regionkoordinatorer och insatser från Safe Havens mobila team kunde ett trettiotal personer ändå ges möjlighet till juridisk information och socialt stöd. Detta resulterade i att 33 personer ville polisanmäla. Olyckligtvis blev fallet nedlagt i brist på bevisning.

Under 2023 fick Safe Havens förfrågan från regionkoordinatorerna om att vara med vid en informationsträff som återigen rörde ett flertal thailändska bärplockare, denna gång i Åsele. Där hade det funnits flera misstankar om exploatering under hela säsongen och i samband med att plockarna skulle resa hem ville regionkoordinatorerna ge mer information på ett tryggt vis. Insatsen resulterade i 41 IOM-anmälningar, akutplaceringar på tryggt boende och flera polisanmälningar. Förövarna häktades och åklagaren ska besluta om eventuellt åtal inom kort. Safe Havens bidrag var primärt att möta enskilda och unika behov i en stor grupp, genom exempelvis samtal och hjälp vid besök på vårdcentral. För Safe Havens representanter var det av vikt att bevara gemenskapen i gruppen av klienter och ge dem ett gott bemötande, eftersom alla andra parter på plats var fullt upptagna med att sköta sina respektive uppdrag. Safe Havens hjälpte även till med samordning av arbetet med att prioritera vad som skulle göras och i vilken ordning det skulle ske.

” Med ett lugnt och personligt bemötande så skapade Safe Havens tilltro och hopp när de flög upp och fanns nära tillhands för de utsatta bärplockarna i Åsele.

JONNA ÅLANDER, REGIONKOORDINATOR

” Frälsningsarméns Safe Havens gav snabb respons och flög snabbt upp och deltog redan i den akuta fasen då ett av Sveriges hittills största fall av människoexploatering i Sverige identifierades i Åsele. Genom information om rättigheter, stabiliserande samtal och grundläggande sjukvård gav de gediget stöd för de utsattas grundläggande behov.

EVA NORLIN, REGIONKOORDINATOR

Modent slaveri i Sverige är en lägesrapport om arbetskraftsexploatering som Frälsningsarmén gjorde 2022.

► Det har alltid varit en naturlig del för Safe Havens att jobba med påverkansarbete för att dela med oss av den verklighet vi möter. Här ett exempel från Frälsningsarméns europeiska kampanj 2019, "Sanningen bakom låga priser". Syftet var att för allmänheten synliggöra det moderna slaveri som arbetskraftsexploatering innebär.

Under 2023 har majoriteten av Safe Havens Stockholms ärenden fortsatt att främst handla om arbetskraftsexploatering. Många av klienterna i dessa fall har inte velat ha någon kontakt med myndigheter eller vågat anmäla till polis. De har inte heller sett anledning eller haft incitament att medverka till att sådan anmälan sker. I de fall Safe Havens bistått klienter vid polisanmälan, har merparten av förundersökningarna lagts ner.

” Förundersökningar läggs ner i brist på bevis och den enskilde står tomhänt kvar. Företag sätter i system att utnyttja människor och kommer undan med det. Jag vet inte hur många gånger jag sagt under det dryga året jag arbetat på Safe Havens: Får det verkligen gå till så här, hur är det möjligt?

CECILIA NILSSON, BITRÄDANDE VERKSAMHETSLEDARE, SAFE HAVENS STOCKHOLM

Röster från Safe Havens nätverk

Safe Havens vill arbeta för att kunna ge ett helhetsstöd till klienterna. För detta krävs tillgång till flera olika kompetenser och till olika delar av samhället. En stor del av Safe Havens mervärde är därför den dagliga samverkan med andra aktörer, både nationellt och internationellt. Främst handlar det om kontakterna med våra etablerade kärnpartners, men också samverkan med andra organisationer som kan erbjuda annat stöd och andra vägar att angripa problem.

” Jag skulle vilja poängtera vikten av att samhällets olika aktörer ser varandra som pusselbitar där alla behövs och att vi utifrån våra olika roller strävar efter att förverkliga konventionens artiklar i praktiken. Det är viktigt för att minska risken att personer faller emellan eller att en identifikation inte leder till hjälp.

NINNA MÖRNER, GRUNDARE TILL CIVILA PLATTFORMEN MOT MÄNNISKOHANDEL

” Ett välfungerande samarbete mellan alla aktörer som jobbar mot människohandel är avgörande för att de utsatta ska orka medverka i en rättsprocess och våga känna tillit och trygghet till rättskipande myndigheter.

SILVIA INGOLFSDOTTIR ÅKERMARK, BROTTSBYRÅN

I Safe Havens nätverk ingår flera viktiga aktörer, både civila och myndigheter. Bland de civila märks exempelvis Frälsningsarméns interna verksamheter, Läkare i Världen, Ellencentret, Röda korset, Fackligt Center för Papperslösa och Syndikalisterna. På myndighetsnivå återfinns till bland andra regionkoordinatorer/socialtjänsten, Jämställdhetsmyndigheten, Mikamottagningen och Polisen.

På det internationella planet framhåller vi gärna samarbetet med exempelvis Frälsningsarmén, IOM, Östersjöstaterna och Brottsofferjouren Finland.

Cecilia Nilsson, biträdande verksamhetsledare för Safe Havens Stockholm, menar att det är avgörande för klienten att alla stödgivare känner till och kan ta hjälp av varandra. På så sätt kan vi tryggt hänvisa klienter vidare och bistå dem inom olika områden.

Till exempel kan Safe Havens volontärer/legal buddies gå till Läkare i världen om en klient behöver sjukvård – genom vårt samarbete vet vi att de bemöter målgruppen på bästa sätt och att de ser till att klienterna får sina rättigheter tillgodosedda. På motsvarande sätt fungerar Safe Havens som ett viktigt komplement i regionkoordinatorernas och socialtjänstens arbete. Flera regionkoordinatorer vittnar om ovärderliga insatser från Safe Havens när det gäller identifiering av utsatta, praktiskt stöd när socialtjänstens resurser inte räcker till, juridisk hjälp och insatser vid återvändande.

Regionkoordinatorerna vittnar om ovärderliga insatser från Safe Havens när det gäller identifiering av utsatta, praktisk och juridisk hjälp samt insatser vid återvändande.

” Särskilt värdefullt och uppskattat är Safe Havens volontärer som varit stöd till personer utsatta för människoexploatering, då det inte finns något annat stöd för just denna målgrupp. Safe Havens har även varit värdefulla när det gäller länkning för juridisk rådgivning och oerhört behjälpliga när det kommer till ansökan om återvändandeprogram och uppföljning kring detta. Safe Havens har också varit en viktig del i att upptäcka utsatta för människohandel och länka dessa individer till regionkoordinator/socialtjänsten.

ELISABET LUNDQVIST, REGIONKOORDINATOR

Jämställdhetsmyndigheten, som arbetar strukturellt med skydd och stödprocessen till individer utsatta för människohandel, bekräftar Safe Havens viktiga roll och kompletterande funktion i att tillgodose att stödet och hjälpprocesserna faktiskt genomförs i samhället.

” Genom ert direkta arbete med potentiellt utsatta individer samt ert påverkans- och samverkansarbete med oss påvisar ni hur stödet kan utvecklas och förbättras för att återspegla samhällets behov. (...) Det finns en brist på verksamheter som ger juridisk rådgivning till målgruppen. Därför ser vi att er verksamhet är högst aktuell i samhället. (...) Viktigt att poängtera att juridisk rådgivning och vägledning ska finnas tillgänglig oavsett geografisk plats och ha en geografisk spridning i vårt land, någonting vi också ser som en brist i samhället i dag. (...) Jämställdhetsmyndigheten kommer under 2024 att utveckla en permanent struktur av samverkan mellan civilsamhälle och myndigheter. Där ser vi Safe Havens som en betydelsefull och viktig aktör. Samverkan inom civilsamhället är ett viktigt forum för att kunna arbeta mer effektivt och verksamhetsnära och utrymme att lyfta svårigheter med arbetet samt dela och sprida information till målgruppen.

SOFIA GUSTAVSSON, JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETEN

Safe Havens har fått en betydande roll inom Frälsningsarméns bredare sociala arbete. Det har i sin tur lett till att en egen vårdkedja för offer för människohandel skapats, där Safe Havens fungerar som slussen in till fortsatt stöd hos andra enheter inom Frälsningsarmén.

” För oss som varje vecka möter hundratals kvinnor från hela världen, har Safe Havens blivit en ovärderlig part att hänvisa till vid alla orostecken gällande exploatering. Vi ser framöver även ett stärkt behov att

utöka relationen till att utbilda våra deltagare i sina rättigheter för att förebygga risk för återexploatering i Sverige. Sammanfattningsvis ser vi att vi använder samtliga delar av de tjänster som Safe Havens erbjuder – hänvisning, klientstöd, rådgivning/handledning och utbildning.

KARIN ASPLUND, AKALLA KVINNOCENTER, FRÄLSNINGSARMÉN

På det skyddande boendet Lyktan som Frälsningsarmén driver, delar verksamhetschef Kremena Hultby med sig av sin syn på Safe Havens roll: ”Safe Havens har identifierat och slussat vidare många förfrågningar till oss om boende och långsiktigt stöd. Safe Havens har också blivit en kompletterande funktion för de klienter som redan bor hos oss som behöver juridisk hjälp. Något de ju ska ha rätt till. Den samverkan har avlastat oss mycket och gjort att vi kan fokusera på de stödsatser som vi är bäst på.”

Safe Havens har genom åren haft ett flertal klienter som antingen hänvisats till oss genom Frälsningsarmén i andra länder eller via civilsamhällets aktörer i Europa. En av dem är Brottsofferjouren Finland. Med dem har vi samarbetat i flera ärenden. Vidare har Safe Havens, i fall där det inte funnits någon framkomlig väg för fortsatt vistelse i Sverige, bistått vid flertalet återvändanden till hemländer eller andra länder. Goda och snabba kommunikationsvägar har här varit a och o.

” Vi anser att det är extremt viktigt att utsatta har tillgång till en service som Safe Havens, på grund av att personer som blivit utsatta för människohandel eller människoexploatering ofta är både rädda för att kontakta myndigheter och saknar information om vilken myndighet de borde kontakta och hur de kan kontaktas. Dessutom behövs det en aktör som har förstahandsinformation om målgruppens behov och brister i myndighetstjänster och som vågar offentligt ta upp dessa och lobba för åtgärder som behövs. Därför kan en NGO med lågtröskel-service aldrig helt ersättas av myndighetsåtgärder.

PIA MARTTILA, KOORDINERANDE SPECIALSAKKUNNIG, BROTTSOFFERJOURN FINLAND

Vidare berättar Jeroen Hoogteiling, ordförande för Frälsningsarméns europeiska nätverk mot människohandel, att det effektiva uppbyggandet och framväxten av Safe Havens traffickingcenter i Sverige har blivit ett föredöme för Frälsningsarméns arbete mot människohandel och modernt slaveri i Europa. Han ser det som ”ett ypperligt lokalt exempel” på ett snabbt gensvar på Frälsningsarméns uppdrag att fånga upp de mest utsatta i exploatering. Han framhåller också att Safe Havens i Stockholm ger ett stabilt metodstöd till många av Frälsningsarméns verksamheter i andra länder som lett till att individer i tex Ukraina, Rumänien och Moldavien fått information och rätt stöd.

Safe Havens traffickingcenter i Sverige har blivit ett föredöme för Frälsningsarméns arbete mot människohandel och modernt slaveri i Europa.

” Safe Havens stöd med juridisk hjälp och möjligheten att ha en kontaktperson är otroligt viktigt. Detta gäller både konkret när personerna befinner sig i Sverige och behöver hjälp inför ett eventuellt återvändande. Stödet från Safe Havens kan också hjälpa personer att våga tro att det finns hjälp att få i deras situation och underlätta för den fortsatta stödprocessen i hemlandet. Vi ser Safe Havens som en väldigt värdefull samarbetspartner för att utfallet inom Återvändandeprogrammet för stödmottagarna ska bli så bra som möjligt.

PIA LINDQVIST, ASSISTED VOLUNTARY RETURN AND REINTEGRATION/COUNTER-TRAFFICKING,
FN:S INTERNATIONAL ORGANIZATION OF MIGRATION

Lovisa Landälv poängterar sin tacksamhet för etableringen av ett så gott nätverk av samverkansaktörer. Utan de stödinsatser som finns i form av jobbträning, vård, traumarådgivning och erbjudande av socialt sammanhang hade Safe Havens klienter inte kunnat komma till centret, menar hon. ”Nätverket bidrar otroligt mycket till det holistiska synsätt vi har, så att en klient kan få andra behov mötta för att vara mottaglig för det juridiska stöd vi erbjuder. Samverkan är a och o.”

Opinion och påverkan

Safe Havens kärna är det praktiska arbetet för den utsatta individen och dennes grundläggande rättigheter. Men genom åren har det också, med grund i erfarenheterna från det direkta klientarbetet, utvecklats ett kvalitativt samhällsutvecklande arbete där vi genom vår insatthet i problematiken kan påvisa luckor i systemet.

Sedan starten har Safe Havens på förfrågan också frekvent lett utbildningsinsatser inom både offentlig och ideell sektor. Bland dessa märks utbildningar för flera av Frälsningsarméns sociala uppsökande enheter, fackliga organisationer inom LO och ett antal organisationer inom Civila Plattformen mot Människohandel. För att ge en konkret siffra så har Safe Havens sedan 2018 utbildat 385 personer i Frälsningsarméns grundutbildning En Säker Hand – att identifiera, reagera och agera mot människohandel och exploatering.

” Safe Havens har bidragit till att höja vår kunskap om omfattningen av arbetskraftsexploatering och om hur stödsystemet för exploaterade arbetstagare ser ut i Sverige. Det har varit lärorikt och betydelsefullt för oss.

MATTIAS GÖTHBERG, DELEGATIONEN MOT ARBETSLIVSKRIMINALITET

Sedan 2018 har Safe Havens utbildat 385 personer i Frälsningsarméns grundutbildning En Säker Hand.

Vidare har Safe Havens bjudits in till ett flertal konferenser om människohandel och brottsförebyggande arbete, bland andra av OSCE och CBSS, för att dela med sig av sin unika metod.

” Safe Havens har lyfts som ett ledande exempel och good practice i våra rapporter och konferenser för våra medlemsländer för att stötta migrantarbetare och potentiella offer för tvångsarbete gällande deras rättigheter. Med grund i att det finns så lite tillgängligt stöd för denna sårbara målgrupp och det faktum att Safe Havens existerar så är det en framgångsfaktor i sig själv och borde lyftas som det.

EDI MUJAJ, ÖSTERSJÖSTATERNAS RÅD

Under teman som ”Var finns brottsofferperspektivet för människohandelns offer?” och ”Är vi sämst i Norden?” har Safe Havens vid flera tillfällen samlat experter, myndigheter och politiker för samtal i Almedalen om framkomliga vägar för förbättring.

» Lovisa Landälv leder ett panelsamtal under Almedalsveckan i juni 2023 på temat ”Människohandeln i Sverige – syns inte, finns inte?”. Medverkade gjorde experter och politiker från bland annat Ekobrottsmyndigheten, LO och Stockholm stad.

Genom medier och debattinlägg har vi fört fram krav gällande utökat behov av skydd och stöd, med tyngdpunkt på praktisk tillämpning av det nationella stödsystemet (MMM). Vi har också lyft fram behovet av en nationell hotline liksom behovet av ovillkorad betänketid, mer skyndsamma förordnanden av målsägandebiträden, stärkt kunskap i rättssystemet och ett starkare brottsofferperspektiv i myndighetsgemensamma tillslag.

Medverkan till internationella och nationella rapporter

Safe Havens har med åren utvecklats till att bli en pålitlig aktör att vända sig till i sammanhang som rör hur exploateringen ser ut i Sverige och vilken tillgång det finns till skydd och stöd.

Vid två tillfällen har vi träffat Europarådets expertgrupp mot människohandel, GRETA, som rapporterar om hur väl Sverige följer Europarådets konvention om bekämpande av människohandel. I ofiltrerade möten har vi kunnat delge våra erfarenheter. GRETA har särskilt understrukit den tillförlitliga informationen från civilsamhället om den bristfälliga identifieringen av sårbara individer, samt bristen på statlig finansiering av såväl stöd- och skyddsinsatser som av juridiskt stöd.

Riksrevisionen genomförde 2019–2020 en granskning av statens insatser mot arbetskraftsexploatering. Genom Safe Havens kunde de intervjua en person som utsatts för arbetskraftsexploatering i Sverige. Granskningen poängterade också Safe Havens erfarenheter om utsattas okunskap om sina rättigheter på svensk arbetsmarknad, samt att ”Frälsningsarmén är den enda organisation som erbjuder boende för män som är offer för arbetskraftsexploatering, men antalet platser är för få.” Rapporten konstaterade brister i alla delar av systemet gällande nödvändiga mandat hos myndigheter inom områdena förordningar, inspektioner, information och stöd till brottsoffer.

Som ett resultat av riksrevisionens granskning inrättades en delegation mot arbetslivskriminalitet. Safe Havens har bistått denna delegation med information om den rådande underskattningen av antalet brottsutsatta för exploatering och de knappa medel som ges för skydd och stöd.

Utredningen om ”Ett förbättrat system mot arbetskraftsinvandring”, SOU 2021:88, konstaterar det som Safe Havens länge efterfrågat: ”att det behövs en hjälp- och stödfunktion ”./.”det saknas ett samlat grepp, en hjälp som kan ges oavsett inom vilken bransch eller var i landet personen befinner sig.”

” I Sverige är det ett stort problem att det är så få utsatta arbetstagare som rapporterar eller anmäler olika former av arbetslivskriminalitet till myndigheter eller andra aktörer. Inte minst av denna anledning fyller

Frälsningsarmén är den enda organisation som erbjuder boende för män som är utsatta för arbetskraftsexploatering.

civilsamhällesorganisationerna en viktig funktion. Delegationen gör i SOU 2023:8 bedömningen att det finns anledning att värna och utveckla den roll som civilsamhällesorganisationer fyller när det kommer till att ge stöd till arbetstagare som har utsatts eller riskerar att utnyttjas i arbetslivskriminella förfaranden.

MATTIAS GÖTHBERG, DELEGATIONEN MOT ARBETSLIVSKRIMINALITET

Årligen har Safe Havens medverkat i det amerikanska Utrikesdepartementets rapport ”Trafficking in Persons”. Haralampos Karatzas på amerikanska ambassaden menar att återkommande samtal med Frälsningsarmén har givit viktiga upplysningar om att Safe Havens fyller en tydlig funktion att tillgängliggöra rättigheter.

I utredningen ”Ut ur utsatthet, Exitprogram för kvinnor och barn i prostitution” konstateras det att ”civilsamhället är de som tar en orimligt stort ansvar för de här grupperna, både ett ekonomiskt ansvar och ett faktiskt ansvar. (...) Det är inte acceptabelt i vårt samhälle att inte stat och kommun gör detta.”

Utredaren Anna Skarhed poängterar behovet av ett uthålligt socialt arbete, där samhället måste upptäcka personerna, ställa frågor och ha rutiner och arbeta utifrån ”tvärprofessionell samverkan”.

Det är just vad Safe Havens gör. Men för att det arbetet ska fungera krävs det att civilsamhället också får ett utökat ekonomiskt stöd.

Safe Havens medverkar årligen i rapporten ”Trafficking in persons” som tas fram av det amerikanska Utrikesdepartementet.

Avslutande analys och rekommendationer

Analys

Utifrån samtal och intervjuer och inkomna uppgifter från organisationer, samarbetspartners, myndigheter och klienter står det klart att Safe Havens erbjuder ett unikt stöd inom ett område där det finns allvarliga brister i det svenska samhället.

Vi tror oss ändå kunna se att en förändring är på väg. Vi ser att vi gör skillnad både för individer och samhället. Vi har sett lagförändringar, såsom att betänketiden om 30 dagar nu inte bara är kopplad till rättsprocessen utan även kan sökas av socialnämnd vid misstanke om brott. Men vi ser däremot alldeles för skilda tolkningar och tillämpningar av lagen. Vi vill se en mer enhetlig efterlevnad så att alla potentiella brottsoffer förbehållslöst får ta del av denna rättighet samt att betänketiden bör förlängas till minst 90 dagar.

Mellan 2018 och 2022 har ett antal myndigheter i samverkan genomfört 8800 myndighetsgemensamma inspektioner mot arbetslivskriminalitet. Trots alla dessa tusentals granskningar och ett par polisanmälningar gällande exploatering så har inget fall uppdragats som lett till åtal för människohandel eller människoexploatering. I de sju fall som lett till dom har de brottsutsatta själva gett sig tillkänna till civilsamhället eller direkt till myndigheter. Enligt Safe Havens erfarenheter har det vid myndigheternas inspektioner funnits en tydlig brist på ett information vart de utsatta kan vända sig, samtidigt som det brustit i informationsutbytet mellan myndigheterna.

Vi ser nu ett antal nyinrättade A-krim-center som syftar till att komma åt arbetslivskriminaliteten samt att rättsväsendet från 2024 får tillskott på resurser. Vår önskan är en stärkt kunskap och ett genomgående brottsofferperspektiv för att de potentiella offer som finns i skuggsamhället också ska identifieras. Vidare önskar vi att Safe Havens och övriga stödsystem ska kopplas in för att alla dessa hittills okända människohandelsoffer ska få tillgång till sitt konventionsstadgade grundläggande rättighetspaket. För detta krävs att fler stödgivare konkret börjar följa manualen vid misstanke om människohandel. Enligt polisens senaste lägesrapport (Lägesrapport nr 24) var det endast 30 procent av tillfrågade aktörer som använde sig av denna.

Detta är en tydligt brist som också är märkbar i många av de myndighetskontakter Safe Havens har, där vi allt för ofta behöver argumentera för även basala åtaganden.

Vi vill se en mer enhetlig efterlevnad av gällande regelverk och att alla potentiella brottsoffer får rätt till minst 90 dagars betänketid.

**Det måste ske en
lättnad i bördan som
åligger den brotts-
utsatta att omedelbart
medverka i förhör.**

Det måste vidare ske en lättnad i bördan som åligger den brottsutsatta att omedelbart medverka i förhör för att bidra till rättsprocessen. Här kan Safe Havens se att den ovillkorade reflektionsperioden, innefattande rätten till att reflektera, tryggt boende samt skyndsamt tillgång till ett specialiserat målsägandebiträde är avgörande för fler framgångsrika rättsprocesser. Detta tror vi skulle leda till en ökad möjlighet till upprättelse för individen och ett ökat antal åtal. En vinst för både rättsstaten och rättighetsbäraren.

Parter från myndigheter och civilsamhället är överens om att Safe Havens fyller en funktion där samhällets resurser inte räcker till och att verksamheten kan ses som ett komplement till myndigheter som möter målgruppen. Detta gäller juridisk rådgivning, men också arbete som rör stöd- och skyddsprocesser.

Medarbetare på polismyndigheten berättar att kontakten med Safe Havens har varit en oerhört viktig del i att få brottsoffer och andra aktörer att känna trygghet och våga medverka i polisutredningar. Genom att Safe Havens kan möta klienter på ett annat sätt än polis och myndigheter, får Safe Havens en djupare kunskap om den utsattes situation och blir en viktig länk i arbetet mot människohandel.

” En kunskap som vi på polismyndigheten gärna tar del av för att vi ska bli bättre i vårt arbete.

ANNA MARTIN, NOA

Safe Havens stöd sträcker sig längre än bara möjligheten att få tillgång till juridiskt stöd. Partners vittnar om att det sociala stöd Safe Havens ger gynnar processen, då det finns en trygghet som gör det enklare för individen att medverka vid förhör eller migrationsprocesser.

” Jag ser att klienter som har parallell kontakt med en legal buddy alternativt har haft den kontakten innan sin asylprocess, många gånger öppnar upp på ett helt annat sätt inför asylhandläggaren på Migrationsverket.

KARIN GYLLENRING, ASYLBYRÅN

Allt detta har lett till att 588 personer som annars inte hade fått någon hjälp har fått stöd och juridisk rådgivning. Och att det bara under 2023 med hjälp av Safe Havens gjordes ett tiotal polisanmälningar.

Tyvärr har inget av Safe Havens egna upparbetade klientärenden hittills lett hela vägen till åtal – det är något vi fortsatt väntar på. Cecilia Nilsson berättar att förundersökningar alldeles för ofta läggs ner i brist på bevis och att den enskilde står tomhänt kvar.

Något som flera organisationer och myndigheter lyfter är Safe Havens snabbhet och professionalitet i sin kontakt och rådgivning. En effektiv och handlingskraftig

samverkan gynnar klienten samtidigt som organisationerna vet att de kan få hjälp när de tar kontakt. Detta visar behovet av ett strukturerat arbete där det finns möjlighet till rådgivning samt ett etablerat kontaktnät för aktiv handling.

Sammantaget är det Safe Havens fullständiga övertygelse att vägen framåt är att sätta respekten för de utsattas grundläggande rättigheter i främsta rummet. Detta kan vi säga med säkerhet, efter våra erfarenheter av att gå bredvid och bevittna de många tillfällena då de utsatta inte fått några rättigheter tillgodosedda.

” Jag har sett många exempel på när kontakten med Safe Havens har haft en mycket stor betydelse för den enskilda klienten. Rättsprocesser som aldrig hade kommit till stånd om inte klienten först fått samla mod tillsammans med sin legal buddy och fått perspektiv på sina rättigheter innan en polisanmälan görs.

JUNI LIVION, BROTTSBYRÅN

” Safe Havens fyller en avgörande funktion för många offer för människohandel i Sverige. En öppen, lättillgänglig mottagning med drop-in och låg tröskel är ofta grundläggande för att utsatta ska våga söka stöd och göra det på egna villkor. Det första, mer tillgängliga stödet är också ofta centralt för att personer som utsatts för människoexploatering eller människohandel i ett senare skede ska våga anmäla, men framför allt också våga be om ytterligare stöd och skydd och därmed kunna komma ur exploateringen.

JACOB FLÄRDH, ORDFÖRANDE, CIVILA PLATTFORMEN MOT MÄNNISKOHANDEL

När vi frågade Vasil och Mykola, två ukrainska män utsatta i arbetskraftsexploatering på en byggarbetsplats, vad de vill säga till de svenska myndigheterna svarade de så här:

” Detta är inte vårt land och vi vill inte klaga. Men det verkar som att vem som helst kan lura vem som helst i Sverige. Väldigt många utnyttjar andra och väldigt många känner sig otrygga på sin arbetsplats. De lovar arbete och så arbetar man, men sedan får man ingen lön och inget händer. Det verkar enkelt att lura andra med de lagar som finns. Vi kunde fått bidrag när vi kom till Sverige men det ville vi inte utan vi ville bidra och jobba. Men när vi gjorde det fick vi inte våra pengar. Jag hoppas att politiker lyssnar på Safe Havens eftersom ni träffar de vanliga personerna och de som har det svårt och blir utnyttjade. De får skydd hos er.

Det är Safe Havens fullständiga övertygelse att vägen framåt är att sätta respekten för de utsattas grundläggande rättigheter i främsta rummet.

Rekommendationer

Slutligen: Slaveriet är en ren skam för Sverige och Safe Havens vill se skärpta prioriteringar inom området människohandel och människoexploatering för att komma åt brottsligheten.

Safe Havens ställer sig bakom Europarådets expertkommitté GRETA:s rekommendationer, att svenska myndigheter behöver intensifiera sina ansträngningar ”för att offer för människohandel ska få effektivt och kostnadsfritt juridiskt stöd”.

Safe Havens traffickingcenter är därför att betrakta som ett civilt gensvar på ett av Sveriges statliga åtaganden.

Med utgångspunkt i våra erfarenheter och i denna rapport identifierade behov ser vi anledning att Sverige kliver fram och axlar ett större ansvar i arbetet kring rättigheterna för människohandels offer. Detta bör ske genom utökade uppdrag och medel till ansvariga myndigheter och en förstärkning av statligt stöd och verksamhetsbidrag till verksamheter som, liksom Safe Havens, ger stöd och skydd enligt Sveriges internationella åtaganden på området.

För att Sverige ska kunna stoltsera med att förverkliga sitt ansvar rekommenderar Safe Havens att Sveriges regering gör följande:

1. Inrättar en nationell hotline/stödtelefon, bemannad dygnet runt, varje vecka året runt, dit allmänheten och potentiellt brottsutsatta kan vända sig för att få hjälp och information om sina rättigheter. Förslagsvis ska denna placeras hos en aktör i civilsamhället för att vinna tillit hos de brottsutsatta.
2. Ger Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att avsätta minst 10 miljoner SEK för ett hållbart nationellt stödprogram för alla former av människohandel som säkerställer tillgång till adekvat skydd och stöd (inklusive kostnadsfri juridisk rådgivning) för alla offer – oavsett ålder, kön eller utnyttjandeformer.
3. Tillser att samtliga ansvariga aktörer implementerar Manual vid Misstanke om Människohandel i praktiken, med ett stärkt fokus på arbetskraftsexploatering.
4. Stärker brottsofferperspektivet i arbetet mot arbetslivskriminalitet. Ger myndighetsaktörerna på landets nyinrättade A-krim center ett tydligare uppdrag mot människohandel och förordar att de vid varje misstanke om exploatering ska agera och kontakta regionkoordinator eller socialtjänst.
5. Tillförsäkrar en enhetlig och hållbar tillämpning av den ovillkorade betänketiden, samt:
  - utökar betänketiden till minst 90 dagar.
  - tillåter certifierade aktörer inom Civila Plattformens Nationella Stödprogram att ansöka om detta.
6. Stärker polisens och åklagarnas resurser mot människohandel och exploatering genom att:
  - inrätta ett nationellt mobilt team så att polisen vid större tillslag kan agera med samma resurser som vid en särskild händelse.
  - tillse att förundersökningsledare gör ett mer skyndsamt förordnande av målsägandebiträden och att detta bör göras så snart ett potentiellt offer har identifierats.

Referenser

Internationella rapporter

”Flow Monitoring Surveys: The Human Trafficking and other exploitative practices indication survey”, International Organization of Migration (IOM), January 2018.

”Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Sweden”, Second Evaluation, June 2018, GRETA(2018)8.

”Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings”, Evaluation Report Sweden, Third evaluation round, October 2023, GRETA(2023)14.

Offentliga utredningar och rapporter

Manual vid Misstanke om Människohandel (MMM), En stöd- och skyddsprocess för offer för människohandel i Sverige, Jämställdhetsmyndigheten 2022.

Statens insatser mot exploatering av arbetskraft – regelverk, kontroller samt information och stöd till de drabbade, Granskningsrapport från Riksrevisionen, RIR 2020:27.

Människohandel för sexuella och andra ändamål, Lägesrapport 24, Polismyndigheten 2022.

Ut ur utsatthet, Betänkande av Utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution, SOU 2023:97.

Ett förbättrat system mot arbetskraftsinvandring m.m, Slutbetänkande av Utredningen om arbetskraftsinvandring, SOU 2021:88.

Arbetslivskriminalitet – arbetet i Sverige – en bedömning av omfattningen – lärdomar från Danmark och Finland, Delbetänkande av Delegationen mot arbetslivskriminalitet, SOU 2023:8.

Övrigt

En Säker Hand – att identifiera, reagera och agera mot människohandel och exploatering, Utbildningsmaterial, Frälsningsarmén 2017.

Modernt slaveri i Sverige, lägesrapport om arbetskraftsexploatering, Frälsningsarmén 2022.

FRÄLSNING
ARMÉN

Frälsningsarmén
Box 5090, 102 42 Stockholm
Besöksadress: Nybrogatan 79 B
Telefon 08-562 282 00
www.fralsningsarmen.se